

JUBILEUSZ 70-LECIA LICEUM W OLEŚNIE

Zanim powstało Liceum

Każdy jubileusz to wzniesienie w krajobrazie życia, które kieruje wzrok w stronę przebytej drogi. Jubileusz 70-lecia Liceum w Oleśnie stanowi sentymalny powrót do przeszłości, który jest znakomitą okazją do pokazania osiągnięć i sukcesów szkoły, ale także do uświadomienia tym, którzy uczą się w niej aktualnie, że to oni dziś tworzą jej historię, stając się za nią odpowiedzialni, zarówno dzisiaj, jak i w przyszłości jako jej absolwenci. Jubileusz szkoły jest okazją do wspomnień, refleksji i przywoływania historii. Historia tej szkoły liczy więcej niż 70 wiosen. Ma ona niemal półtorawiekową tradycję, bowiem jej początki sięgają lat 70. XIX wieku. Przetrwiała dwie zawieruchy wojenne, zmieniające się granice państw i ideologie. Przed 1945 r., w granicach państwa niemieckiego, funkcjonowało w jej budynku Królewskie Katolickie Seminarium Nauczycielskie przekształcane w kolejnych dziesięcioleciach w inne formy szkolnictwa średniego na terenie naszego miasta - Nadbudowaną Szkołę Doksztalającą, Zreformowane Gimnazjum Realne i Miejską Szkołę dla Chłopców im. gen. Hoefera. Fundamentalnym źródłem wiedzy o rozwoju tych szkół są artykuły dyrektora Seminarium w Oleśnie - dr Ottona Drutschmanna oraz dyrektora Gimnazjum w Oleśnie - dr Egona Engela publikowane na łamach przedwojennego periodyku „Rosenberger Heimatkalender” oraz odkryte podczas prac remontowych w ZS w 2006 r. dwa rękopisy: *Księga protokołów z konferencji pedagogicznych z lat 1925-1942* oraz *Dziennik obiegowy z lat 1938-1943*. Zostały one opublikowane w opracowaniu dr Adelheid Glauer i Klausea Kischnicka: „Szkolnictwo średnie w Oleśnie Śląskim 1873-1944”.

Rozwijające się szkolnictwo w Oleśnie na przełomie XIX i XX w. było konsekwencją postępu cywilizacyjnego, a także eliminacji deficytu kadry pedagogicznej w II poł. XIX w. na Górnym Śląsku. Na terenie Opolszczyzny funkcjonowały jedynie pojedyncze seminaria nauczycielskie, których absolwenci rzadko podejmowali pracę na terenie ziemi oleskiej. Toteż potrzeby kształcenia nauczycieli dla nowo powstających szkół sprawiły, że w 1873 r. otwarto 2- i 3-letnią Preparandę i 3-letnie Seminarium Nauczycielskie w Oleśnie. Ten podział wynikał z dwuetapowego procesu kształcenia przyszłego nauczyciela w Prusach, który najpierw musiał ukończyć zakład przygotowujący - preparandę, a następnie, po zdaniu egzaminu wstępnego, seminarium nauczycielskie¹.

¹ G. Smyk, *Z dawniejszych dziejów średniego i zawodowego szkolnictwa w Oleśnie*, „Głos Olesna”, nr 9, 1974, s. 24.

16 grudnia 1873 r. rozpoczął działalność w Oleśnie Instytut Przygotowawczy zwany Preparandą. Była to szkoła uzupełniająca, przygotowująca w formie kursów młodzież do zawodu nauczyciela. Preparanda początkowo mieściła się w budynku o nazwie „Błogosławieństwo Boże” przy ówczesnej ul. Grosse Vorstadt/Wielkie Przedmieście, w którym obecnie znajduje się Państwowa Szkoła Muzyczna. Kilka miesięcy później w dniu 19 marca 1874 r. nastąpiło przeniesienie Preparandy, której dyrektorem był Franciszek Woitun, do nowego budynku przy ul. Rosenstrasse/Labora. Dom, będący własnością Ballyscha, był przestronny i jasny.

Królewskie Katolickie Seminarium Nauczycielskie w Oleśnie było jedną z pierwszych placówek na Górnym Śląsku przygotowujących do pracy i studiów nauczycielskich. Jego otwarcia dokonano w dniu 26 sierpnia 1873 r.² w obecności miejscowych władz, komisarza królewskiego rządu i szkolnego kuratora Jüttnera. Naukę w tej szkole rozpoczęto wcześniej - 8 lipca, po zdaniu przez 23 preparandystów egzaminu. Dwóch nauczycieli, Dziatko i Stein, oraz dyrektor dr Weiss prowadzili zajęcia dla 25 seminarzystów w wynajętych lokalach w trzech punktach miasta, w małych i ciasnych pomieszczeniach. Toteż głównym problemem szkoły był brak odpowiedniego lokum. Gdy po wojnie francusko-pruskiej stacjonujący od 1867 r. w oleskich koszarach 5. Szwadron Trzeciego Regimentu Dragonów Śląskich nr 15 do Olesna już nie powrócił³, zrodził się zamiar wykorzystania tego miejsca dla potrzeb Seminarium Nauczycielskiego. Gazeta „Katolik” z 19 listopada 1874 r. donosiła: „Miasto chce na korzyść tutejszego seminaryum odstąpić koszar próżno teraz stojących za 18000 tlr”. W „Katoliku” z dnia 18 stycznia 1875 r. czytamy: „Radzca szkólny Dr. Raisacker rewidował tutejsze seminaryum i obejrzał sobie dawniejsze koszary, które miasto chce odsprzedać rządowi na cele szkolne”. Gruntowny remont koszar oszacowano na kwotę 10230 marek⁴. Władze miejskie z burmistrzem Janem Cichonim nie wyraziły zgody na pokrycie kosztów przebudowy. Jednak zdeterminowany dyrektor szkoły Weiss zdobył potrzebne fundusze i ostatecznie 4 listopada 1879 r. Królewskie Katolickie Seminarium Nauczycielskie przeniesione zostało do przebudowanych koszar. Nowy ceglany gmach szkoły przy ówczesnej Seminarstrasse⁵/Sądowej wraz z ogrodem został poświęcony przez proboszcza ks. Walentego Morawca. W 1901 r. utworzono jednoklasową szkołę ćwiczeń. Przed wybuchem I wojny św. w katastrofalnej sytuacji materialnej znalazła się Preparanda. W związku z tym za zgodą władz oświatowych w 1913 r. postanowiono połączyć Preparandę

² A. Glauer, K. Kischnick, Das höher Schulwesen In der Stadt Rosenberg OS. szkolnictwo średnie w Oleśnie Śląskim 1873-1944, Opole- Osnabrück 2013, 17.

³ Garnizon stacjonował w Hagenau w Alzacji.

⁴ A Glauer, K. Kischnick, Das...,s.27.

⁵ Wcześniej ulicy Klasztornej.

z Seminarium w jedno sześcioklasowe Seminarium Nauczycielskie⁶. W 1915 r. Preparandę jako samodzielną placówkę oświatową zlikwidowano. Włączono ją organizacyjnie do Seminarium Nauczycielskiego⁷.

Przez 53 lata Seminarium w Oleśnie wykształciło ponad 1000 nauczycieli⁸. Do szkoły przyjmowano, jak podaje „Katolik” z 7 kwietnia 1882 r., „tylko pod warunkiem, że uczeń te wiadomości posiada, z pierwszemi początkami w muzyce na skrzypcach i na fortepianie — uczeń obeznany być powinien. Jeżeli chłopak dobrze się zachowa i w naukach postępować będzie, otrzyma znaczne wsparcie w pieniądzu. Kto do szkoły tej przyjęty być sobie życzy, niech się zgłosi w pierwszych dniach miesiąca czerwca piśmiennie u przełożonego szkoły, przyłączając pismu następujące zaświadczenia: 1. rodny list, 2. świadectwo od lekarza, w którym wyrażono, że uczeń od każdej choroby wolnym i do stanu nauczycielskiego zdatnym jest, 3. oświadczenie ojca lub opiekuna, że się obowiązują utrzymać ucznia podczas pobytu jego w szkole, 4. zaświadczenie ostatnie szkolne, 5. zaświadczenie szczepienia ospy⁹”. Wśród 1003 uczniów Seminarium 341, czyli ok. 33 %, wywodziło się z najbliższej okolicy. Z powiatu oleskiego - 103 uczniów, z miasta Olesna 133 uczniów, z powiatu kluczborskiego - 45 uczniów, a z powiatu lublinieckiego - 58 uczniów. Większość, bo aż 662 seminarzystów pochodziło z terenów oddalonych¹⁰. Zdarzały się przypadki przedwczesnego opuszczenia szkoły bez zdawania egzaminu końcowego, szczególnie w okresie trwania I wojny światowej. Z oleskiego Seminarium na front wyruszyło 58 uczniów, spośród nich 21 poległo w tej wojnie¹¹. Nad edukacją uczniów czuwała wykwalifikowana kadra pedagogiczna. W trakcie funkcjonowania Seminarium pracowało tam ponad 70 nauczycieli. Nauczyciel muzyki, Józef Stein, pozostał w pamięci uczniów i współpracowników jako postać wyjątkowa, łącząca w sobie cechy znakomitego kompozytora i pedagoga, oddanego ludziom i ukochanej muzyce. Ponad 38 lat pracował w tej szkole. Urodzony w hrabiostwie kłodzkim w 1845 r. był multiinstrumentalistą. Grał na organach, fortepianie, instrumentach smyczkowych i dętych. Kształcił się m.in. w Królewskim Akademickim Instytucie Muzyki Kościelnej w Berlinie. Pracował w Seminarium Nauczycielskim w Lubomierzu i w Zielonej Górze. W czerwcu 1873 r. został powołany na stanowisku nauczyciela muzyki w Królewskim Katolickim Seminarium Nauczycielskim w Oleśnie. Stein był wybitnym kompozytorem muzyki kościelnej, dyrygentem i duszą *Towarzystwa Cecyliańskiego* oraz rzeczoznawcą organów na cały region opolski. Został w 1906 r. odznaczony

⁶ Drutschmann, *Zur Geschichte des Rosenberger Lehrerseminars*, „Heimat Kalender des Kreises Rosenberg OS”, 1926, s. 52.

⁷ Tamże.

⁸ Drutschmann, *Zur Geschichte ...*, dz. cyt. s. 55.

⁹ „Katolik”, 7.04.1882, nr s.

¹⁰ A. Galuer, K. Kischnick, *Das höher ...* dz. cyt. s. 35.

¹¹ Tamże, s. 35.

orderem Czerwonego Orła IV klasy¹² i Orderem Królewskim Korony III klasy¹³. Jego kompozycja – *Msza ku czci św. Józefa*, opracowana przez oleśnianina Siegmunda Pchalka, została wykonana podczas jubileuszu 500-lecia konsekracji kościoła św. Anny oraz 100-lecia konsekracji kościoła parafialnego, którego budowniczym był ks. Bruno Alexander. Był on wybitnym nauczycielem religii, którą wykładał w oleskim Seminarium od 1896 r. Jako proboszcz w Oleśnie w latach 1902-1916 zreorganizował ją na miarę potrzeb pastoralnych Kościoła u progu XX w. Doprowadził do podziału bardzo rozległej parafii, która wtedy obejmowała Borki Wielkie, Chudobę, Stare Olesno i Gronowice. Sprowadził w 1905 r. do Borek Wielkich ojców franciszkanów. Pod jego nadzorem wybudowano kościół pod wezwaniem Serca Jezusowego w Chudobie. Przyczynił się do erygowania nowej parafii w Starym Oleśnie i kuracji (podparafii) w Chudobie.

Znakomitym profesorem gimnazjalnym i pasjonatem historii lokalnej był Zenon Kurzeja. Jemu zawdzięczamy ocalenie wielu cennych manuskryptów dotyczących historii Olesna przed zbliżającą się w styczniu 1945 r. Armią Czerwoną, która spaliła archiwum magistrackie i parafialne. Przed jej wkroczeniem Kurzeja zdążył wywieźć najcenniejsze stare dokumenty do Archiwum we Wrocławiu, gdzie większość zachowała się do dzisiaj. Kurzeja pochodził z wielodzietnej rodziny nauczycielskiej spod Raciborza. Po zdaniu matury w Matthias Gimnazjum we Wrocławiu studiował początkowo teologię, potem nauki przyrodnicze na Uniwersytecie Wrocławskim. 1 kwietnia 1927 r. objął posadę w Szkole Nadbudowanej w Oleśnie, pracując następnie w Zreformowanym Gimnazjum Realnym do stycznia 1945 r. W 1942 r. w Domu Regionalnym (obecnie MDK) w Oleśnie urządził na kanwie katowickiej wystawy „700 lat historii Górnego Śląska” zorganizowanej przez dr Bruckmanna ekspozycję „Z ziemi oleskiej”. Prezentowane tam eksponaty miały w przyszłości stanowić bazę dla planowanego w Oleśnie muzeum regionalnego/Heimattmuseum.

Seminarium w Oleśnie kształtowało wybitne osobowości. Znanym absolwentem tej szkoły był Tomasz Cieplik, urodzony w Kuniowie, znakomity muzyk, kompozytor, organista, nauczyciel, handlowiec, fabrykant pianin, wreszcie założyciel Konserwatorium Muzycznego w Bytomiu. Kształciło ono organistów, dyrygentów i instrumentalistów. W konserwatorium wykładała wykwalifikowana kadra profesorska sprowadzana z Wrocławia, Berlina czy Drezna. Szkoła ta wykształciła ponad 1000 uczniów. Przy konserwatorium

¹² P.K. Joseph Stein, *Aus dem Rosenberger Lande*, nr 5, z23 1925, s. 24. Order Orła Czerwonego był cywilnym i wojskowym odznaczeniem niemieckim ustanowionym w 1705 r., przejętym przez państwo pruskie w 1792 r. Miało status drugiego najwyższego orderu rycerskiego w Królestwie Prus po Orderze Orła Czarnego.

¹³ Wysoki Order Królestwa Prus, ustanowiony w 1861 r.

działała orkiestra *Madrygał* wykonująca głównie dawną muzykę sakralną. Ponadto prowadziło seminarium muzyczne dla nauczycielek. W poczet nieprzeciętnych absolwentów Seminarium zapisał się Bruno Stein, syn Józefa Steina. Uczył się w Seminarium Nauczycielskim w Oleśnie, następnie studiował w Królewskim Akademickim Instytucie Muzyki Kościelnej w Berlinie. Po ukończeniu studiów otrzymał pracę nauczyciela w Grodkowie, a po krótkim czasie przeniósł się do Paradyża. Od roku 1904 aż do śmierci, czyli 9 października 1915 roku, działał w Bydgoszczy jako pedagog i dyrygent chóru Związku Śpiewaczego „Eintracht”. Za skomponowaną mszę ku czci św. Cecylii op. 5 otrzymał nagrodę i został mianowany członkiem Królewskiej Akademii Filharmicznej w Bolonii. Dorobek kompozytorski Brunona Steina to 75 opusów, 20 mszy, offertoria, nieszpory, motety, pieśni i utwory organowe. Prymusem oleskiego Seminarium był ks. radca Antoni Kaleja, proboszcz oleski w latach 1968-1983, który jako uczeń wygłaszał uroczyste mowy podczas licznych uroczystości szkolnych, m.in. słynną orację ku czci Pestalozziego, oraz pisał do lokalnej prasy artykuły o historii i sztuce Ziemi Oleskiej.

Królewskie Katolickie Seminarium Nauczycielskie w Oleśnie kierowane było przez jedenastu dyrektorów¹⁴.

Pierwszy dyrektor, dr Weiss¹⁵, pełnił swój urząd przez 11 lat, od 1873 do 1884 roku. Zadbał o wybudowanie szkoły i jej doskonałe wyposażenie oraz powstanie boiska sportowego, które polecił obsadzić brzoźami. Następnym dyrektorem placówki w latach 1885-1887 był dr Wende, który pochodził z Poznańskiego i dobrze mówił po polsku¹⁶. Kolejnymi dyrektorami Seminarium byli dr Waschow w latach 1888-1893, dr Malende w latach 1893-1897 i dr Kreisel do 1898 r.

W latach 1898-1903 funkcję dyrektora pełnił Sternaur, który dokonał szereg zmian w zabudowie szkoły: poszerzył okna, sprowadził szkolne ławki typu „Retting”, a w 1900 r. otworzył nową salę gimnastyczną z pozyskanego od miasta pomieszczenia byłej powozowni i stajni, wyposażoną w najnowocześniejsze urządzenia gimnastyczne na kwotę 2400 marek.

Dr Wagner, pełniący obowiązki dyrektora Seminarium w latach 1903-1909 zadbał o nowy sztandar szkoły. W latach 1909 -1911 dyrektorem był dr Rücker, po nim do 1914 r. Schubert, który zginął na froncie zachodnim w I wojnie św. Przedostatnim dyrektorem Seminarium w latach 1915 -1919 był Werner. Ostatnim dyrektorem został dr Otton Drutschmann - syn właściciela ziemskiego Franciszka Drutschmanna z Bielic w powiecie niemodlińskim. Po ukończeniu

¹⁴ Drutschmann, *Zur Geschichte...dz. cyt.*, s. 52-53.

¹⁵ Został przeniesiony do Grudziądza.

¹⁶ „Katolik, 12.12.1884, nr s.

gimnazjum w Nysie, studiował matematykę i fizykę w Insbrucku, Wrocławiu i Świdnicy. Pracował na stanowisku nauczyciela we Wrocławiu, w Głogowie, w Strzelcach Opolskich, w Świdnicy i w Nysie. W czasie I wojny św. walczył we Flandrii, po czym został prorektorem Seminarium Nauczycielskiego we Wrocławiu. 1 stycznia 1920 r. został mianowany na stanowisko dyrektora Królewskiego Katolickiego Seminarium Nauczycielskiego w Oleśnie, które prowadził do jego rozwiązania czyli do 1926 r. Odznaczony śląskim orderem Orła II klasy. Zapamiętano go jako wymagającego i sprawiedliwego pedagoga. Po przejściu na emeryturę przeprowadził się do Wrocławia-Leśnicy. Grono pedagogiczne tej szkoły stanowiło swoiste środowisko intelektualne miasta, animując uczniów do różnych form aktywności, m.in. występów chóru, koncertów i inscenizacji podczas świętowania urodzin cesarza niemieckiego, obchodów zwycięstwa pod Sedanem i innych patriotycznymi uroczystościami. Seminarzyści uczestniczyli w zabawach przy szklance piwa i kiełbaskach¹⁷, w słynnych koncertach organizowanych przez nauczyciela Józefa Steina, występowali w teatrze amatorskim, wyjeżdżali na wycieczki. W II poł. lat 80. XIX w. prowadzili przy szkole stację meteorologiczną pod opieką nauczycieli: Müllera, Mücke, Scholza i Lange. Odczyt temperatury z termometrów tej stacji z nocy z 10 na 11 lutego 1929 r. wynosił ponad -37 ° C w Oleśnie.

W 1926 r. rozwiązano pruskie seminaria nauczycielskie. Los ten spotkał także Królewskie Katolickie Seminarium Nauczycielskie w Oleśnie, które swój żywot zakończyło w dniu 1 kwietnia 1926 r. Jednak zanim to nastąpiło, od 6 maja 1922 r. w Oleśnie uruchomiono Nadbudowaną Szkołę Doksztalającą/Aufbauschule/ Państwową Szkołę Gimnazjalną¹⁸. Była to pierwsza na Śląsku szkoła średnia nowego typu o programie gimnazjalnym kończąca się egzaminem dojrzałości¹⁹, przygotowująca młodzież do dalszego kształcenia na wyższych uczelniach. Przyjmowano absolwentów siódmej klasy szkoły podstawowej. Czas nauki w tej szkole trwał tylko 6 lat, był krótszy niż w niemieckim gimnazjum, w którym trwał lat dziewięć (podzielony na poziomy: I - Sexstę, II Quintę, III Quartę, IV Tercję, V Secundę, VI Primę, zaś ostatnie klasy IV, V i VI trwały po dwa lata i dlatego dzielono je na klasy wyższe i niższe). Dotychczas tylko gimnazja mogły przeprowadzić egzamin maturalny, te uprawnienia od 1922 r. uzyskały szkoły nadbudowane. Pierwsza klasa Szkoły Nadbudowanej w 1922 r. liczyła tylko 10 uczniów²⁰. Przez pierwsze lata kierował nią dyrektor poprzedniego Seminarium O. Drutschmann, od 1927

¹⁷ Drutschmann, *Zur Geschichte...*, s. 53.

¹⁸ Dr Engel, *Von den Staatlichen Aufbauschule zu Rosenberg O=S*, „Heimat Kalender des Kreises Rosenberg” 1929, s. 17. W Niemczech powołano ten typ szkół w 1922 r., ale historia tej formy nauczania sięga 100 lat wstecz. Dominowały wtedy gimnazja humanistyczne z łaciną i greką.

¹⁹ Do 1922 r. tylko gimnazja mogły przeprowadzać egzamin maturalny.

²⁰ Dr Engel, *Von den... dz. cyt.*, s. 19. Ta mała liczba uczniów spowodowana była późnym rozporządzeniem ministerstwa o utworzeniu placówki. Informacja o otwarciu nowego typu szkoły w Oleśnie nie dotarła do szerszego kręgu lokalnego społeczeństwa.

r. dyrektorem placówki został dr Egon Engel. Ten typ szkół tworzono zwłaszcza na prowincji, gdzie mieszkała ludność średniozamożna. W szkołach nadbudowanych największy nacisk w programie kształcenia kładziono na przedmioty przyrodniczo-matematyczne, język niemiecki i niemiecką literaturę. Nauczano w niej także historii, geografii, techniki, muzyki, sztuki, religii osobno dla katolików i ewangelików oraz łaciny jako drugiego języka obcego²¹. Po likwidacji Seminarium do jego budynku postanowiono przenieść Szkołę Nadbudowaną. Wobec tego, że gmach szkoły okazał się za mały i niewystarczająco wyposażony, od 1 listopada 1927 r. rozpoczęto remont szkoły. Dobudowano jedną kondygnację i otynkowano obiekt. Wyposażono go w instalację elektryczną²² i centralnego ogrzewania, powstały jasne i przestronne sale lekcyjne. Na parterze były pomieszczenia klasowe, biuro dyrektora, pokój konferencyjny, pokój do prowadzenia rozmów z rodzicami, przechowalnia map i ustawiono studzienkę ze źródłem wody pitnej. W piwnicy umieszczono pracownię do zajęć technicznych. Mieszkanie dyrektora usytuowane niegdyś na I piętrze zaadaptowano na pomieszczenia lekcyjne: salę do rysunku technicznego, gabinet fizyki z przyłączem prądu zmiennego i stałego, pomieszczenia ze zbiorami przyrodniczymi, pracownię chemiczną oraz pomieszczenie dla robótek ręcznych. W nowym nadbudowanym drugim piętrze ulokowano reprezentacyjną aulę, bibliotekę wraz z czytelnią i salę muzyczną, na ścianach której namalowano fryz przedstawiający motyw 9 Symfonii Beethovena. Ściany przestronnej auli ozdobił freskami wrocławski artysta malarz prof. P. L. Kowalski. Na jej tylnej ścianie namalowano panoramę Olesna, na ścianie północnej znaki zodiaku z planetami układu słonecznego. Ta panorama została odtworzona przez miejscowego artystę Stanisława Pokorskiego, a freski znaków zodiaku odkryto podczas ostatniego remontu auli. Ściana frontowa, gdzie mieści się obecnie scena, ozdobiona została malowidłami alegorii Nocy i Dnia z napisem „Memento homo, quia pulvis es”/”Pamiętaj człowieku, że prochem jesteś” wraz z symbolami A i Ω. Aula została wzbogacona organami w pięknej drewnianej obudowie z pozłotą, na których grał m.in. J. Stein. Były one darem ówczesnego starosty Pawła Strzody. W 1945 r. zostały one zdemontowane i wywiezione przez żołnierzy radzieckich. Licowane szlachetnym drewnem ściany, krzesła, organy oraz sklepienie zostały ozdobione złocistymi ornamentami²³. Aula uchodziła za jedną z najpiękniejszych na terenie Śląska. Koszty wyposażenia wnętrza auli poza malowidłami oraz pozłacaną obudowę organów zafundował Powiat Oleski. Miasto Olesno sfinansowało remont sali gimnastycznej, otynkowanie szkoły i wyposażenie jej w zbiory naukowe, pomoce dydaktyczne i książki oraz budowę domu mieszkalnego dla dyrektora przy ul. Alte Schönwalderstrasse/B. Prusa. Z

²¹ Zaspakajała potrzeby tych uczniów, którzy w przyszłości zamierzali studiować teologię.

²² Dotychczas szkoła posiadała oświetlenie gazowe.

²³ Dr Engel, *Von den...dz.cyt.*, s. 20.

ruk ministra szkoła otrzymała odbiornik radiowy. Uroczystego otwarcia przebudowanego budynku szkoły dokonano w dniu 2 maja 1928 r. przy udziale przedstawicieli władz rejonu, miasta, powiatu, oświaty, duchowieństwa oraz rodziców i uczniów. Tym samym powstał obiekt z nowoczesnym wyposażeniem odpowiadający wymaganiom stawianym ówczesnemu szkolnictwu. Olesno doczekało się szkoły średniej o wysokim standardzie. Mimo tego początkowo liczba uczniów uczęszczających do niej była niewielka, bowiem mieszkańcy Olesna nie potrafili się przekonać do nowej formy szkoły, zarzucano programowi nauczania, że za mały nacisk kładzie na naukę łaciny, sześcioletni okres nauki wydawał się zbyt trudny, niektórzy rodzice posyłali dzieci do dalej położonych innych szkół średnich, zamiast do szkoły miejscowej. Zarząd miejski i dyrektor szkoły systematycznie zabiegali u władz ministerialnych o zmianę profilu szkoły średniej w Oleśnie. Polegać ona miała na utworzeniu tzw. Grundständige höher Schule, w tłumaczeniu podstawową szkołę wyższą, w której uczniowie w wieku 10 lat rozpoczynaliby naukę od najniższej klasy gimnazjum. Placówka edukacyjna tego typu odpowiadałaby potrzebom lokalnej społeczności. Mała popularność Szkół Nadbudowanych przyczyniła się do kolejnej reformy szkolnictwa średniego w Niemczech. Dzięki determinacji władz szkoły i miasta zdołano uzyskać w Ministerstwie Nauki, Sztuki i Edukacji w 1932 r. zezwolenie na otwarcie nowego typu szkoły²⁴. Od wiosny 1932 r. powołano Zreformowane Gimnazjum Realne/Reform Realgymnasium dla chłopców i dziewcząt, obok nadal działającej Nadbudowanej Szkoły Dokszałcającej²⁵. Dyrektorem nowej szkoły został dr Engel, który równocześnie był dyrektorem likwidowanej Szkoły Nadbudowanej. Zreformowane Gimnazjum Realne była to szkoła średnia, w której dziewięcioletni okres nauki na podbudowie czwartej lub piątej klasy szkoły podstawowej pozostawiał uczniom sporo czasu dla własnego rozwoju. Wykładano tam nauki matematyczno-przyrodnicze, języki nowożytne – francuski, a od 1939 r. j. angielski, rysunek i przygotowanie do zawodów praktycznych. Zwolennicy intensywniejszej nauki łaciny zostali usatysfakcjonowani zwiększonym wymiarem godzin tego języka już od pierwszych klas. Z roku na rok Gimnazjum Realne powiększało się, otwierając nowe klasy. Szkoła była także atrakcyjna ze względu na koedukacyjność, zwłaszcza dla dziewcząt. W szkole działały różne koła zainteresowań - modelarzy, taneczne, sportowe, chór i orkiestra. Jedną z aktywności uczniów była pielęgnacja roślin w przyszkolnym ogródku. Młodzież szkolna wyjeżdżała na wycieczki turystyczno-krajoznawcze. W tych atrakcyjnych formach spędzania wolnego czasu mogli uczestniczyć także uczniowie gorzej sytuowani materialnie dzięki zapomogom wychowawczym z fundacji powiatu oleskiego,

²⁴ Dr Engel, *Das höhere Schulwesen In Rosenberg O=S*, „Heimat Kalender des Kreises Rosenberg”1934, s. 63.

²⁵ Nadbudowana Szkoła Dokszałcająca działała do 1939 r.

miasta Olesna i państwa²⁶. Przy szkole funkcjonowała biblioteka nieodpłatnie przekazująca podręczniki najuboższym. Mankamentem szkoły był brak internatu.

Warto nadmienić, że zarówno uczniowie Seminarium, a później Gimnazjum uczestniczyli we Mszy św. szkolnej w kaplicy szpitala św. Anny, do której służyli ministranci rekrutujący się spośród braci szkolnej. 22 listopada 1938 r. Zreformowanemu Gimnazjum Realnemu nadano nazwę Liceum im. gen. Hoefera/Miejskiej Szkoły dla Chłopców im gen. K. Hoefera²⁷/ Städtische General Hoefer Schule, Oberschule für Jungen in Rosenberg O/S. Mimo jej nazwy do szkoły uczęszczały także dziewczęta. Jej dyrektorem został Erich Scheitza, który kierował szkołą do początków stycznia 1945 r. W roku 1939, w przygranicznym Oleśnie budynek szkoły został tymczasowo zajęty przez żołnierzy niemieckich. Wielu nauczycieli wysłano na front, także dyrektora Scheitzę, toteż plan lekcji ulegał częstym modyfikacjom, ograniczano liczbę zajęć, które przeniesiono do innych budynków na terenie miasta. Zmieniała się liczba pracujących nauczycieli, przyspieszano maturę. Uczniów zwalniano, bo byli powoływani do oddziałów miejscowego Volkssturmu. Końcem niemieckiego systemu edukacyjnego w tej szkole była ofensywa zimowa w styczniu 1945 r. Budynek szkoły został zaadaptowany na szpital wojskowy dla żołnierzy radzieckich. Od wiosny 1945 r. organizacją szkolnictwa na terenie powiatu oleskiego zajęły się władze polskie na czele z Kuratorium Okręgu Śląskiego w Katowicach²⁸. Przedstawione tu następujące formy szkolnictwa średniego w Oleśnie na przestrzeni Cesarstwa Niemieckiego, Republiki Weimarskiej i III Rzeszy Niemieckiej były odpowiedzią na potrzeby społeczne oraz wynikiem większych i mniejszych zmian politycznych.

Ewa Cichoń

²⁶ Dr Engel, *Von den...dz.cyt.*, s. 21.

²⁷ *Encyklopedia Powstań Śląskich*, Opole, 1982, s. 172. Generał dywizji Karl Hofer w I wojnie św. dowodził pułkiem Landwehry, od 1918 r. dowódca 117 dywizją piechoty w ramach śląskiego Grenzsutzu. W 1919 r. był dowódcą oddziałów ochotniczych w I powstaniu śląskim, następnie był przewodniczącym niemieckiej Samoobrony Górnego Śląska w okresie plebiscytu.

²⁸ W. Ciężki, *Rozwój oleskiego Liceum Ogólnokształcącego w latach 1945-1971*, „Głos Olesna”, 1972, s. 154.